Non-loc sau memoria locului originar în *Jurnal pe sărite* de Paul Goma

Veronica NANU[*]

„...am să rămân pe veci un tradus, un venetic, oriunde începând cu România" (Paul Goma, *Jurnal pe sărite*, p. 23)

Key-words: *place*, *non-place*, *exile*, *memory*, *integration*, *culture*

Identificarea sensului noţiunii de exil, precum şi recunoaşterea exilului ca fenomen, presupune acceptarea tuturor elementelor sale componente: cauze, definiţii, perioade, arii geografice, ideologii, grupări, precum şi cazuri particulare. Problema fundamentală a cercetărilor efectuate asupra exilului este tentaţia de a-i oferi cititorului o scară de valori gata elaborată, care ar marca sau ar diminua interesul pentru unele figuri literare. Cunoaşterea ambiguă a tuturor aspectelor legate de scriitorii din afara graniţelor ţării devine cauza principală a acestui fenomen. În literatura de specialitate, un caz particular fiind cel al Evei Behring, se reliefează ideea lipsei unui interes faţă de definirea fenomenului în sine, fiind perceput în ansamblu, drept o manifestare a grupărilor literare, vehiculând cu o serie de termeni de natură diversă în discuţiile despre această etapă a literaturii române pe de o parte, şi specificând nuanţele semantice ale fenomenului în vederea evidenţierii distincţiilor, pe de altă parte. Pentru a evita acest „risc" fundamental, iniţiem o definire a noţiunii de exil. DEX ne oferă o definiţie succintă, sumară, care surprinde doar motivarea politică în momentul mutării, schimbării locului de trai: „Pedeapsă aplicată în unele ţări pentru delicte politice, constând în izgonirea unui cetăţean din ţara sau localitatea în care trăieşte" (DEX 1996: 356). Câmpul lexical al noţiunii de exil admite mai mulţi termeni, care sunt vehiculaţi în discuţiile despre acest fenomen: emigraţia, diaspora, azilul.

Emigraţia, în opinia cercetătorului G. Astalos este un „[...] act pur economic, emigrantul e un fel de profitor. Refugiatul e altceva, refugiatul e demn nu cerşeşte" (Astalos 2003: 27). Observăm că emigraţia este motivată personal sau economic. Limbile franceză şi engleză utilizează pentru termenul respectiv noţiunile de: *bannissemnet*, *banishment* cu echivalentul românesc *surghiun*, noţiune pe care DEX-ul o identifică drept exil.

Semnificaţia noţiunii de azil promovează ideea unei limitări temporale, or noţiunea de azil presupune întoarcerea „acasă", în urma ameliorării situaţiei politice, care, în cazul românilor, devine echivalentă (din motive istorice) cu cea de exil.

[*] Universitatea „Alecu Russo", Bălți, Republica Moldova.

BDD-V2547 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 12:47:51 UTC)

În eseul *Avatarii lui Ovidiu*, Laurenţiu Ulici redactează un întreg inventar de termeni pentru a explica noţiunea de exil: „fugă”, „fugărire”, „sancţiune”, „opţiune”, „aventură”, „destin”, „salvare”, „terapie”, „revanşă”, „refuz”, „revoltă”, „regăsire”, „motive politice-economice-personale-psihologice”, „dor de ducă”, „lehamite”, „întâmplare”, „frică”, „curaj”, „soluţie”, „lipsă de soluţie”, pentru a ajunge în fine la concluzia că exilul este un „fenomen” (Ulici 1994: 32). De altfel, termenul/ fenomenul (după cum am specificat) este condiţionat politic, ideologic şi presupune descriminare, urmărire, (ameninţare cu) închisoare, astfel încât, în cazul exilatului se acceptă mereu un *aici* (determinat de problemele din ţară, nonconformism, ameninţări) şi un *acolo* (valorificând drama incapacităţii de integrare, neadaptare, dor de ducă, dorinţa de revenire), *loc/non-loc*, posibilitatea/imposibilitatea integrării exilatului în cultura ţării gazdă.

Noţiunile de *loc* şi *non-loc* apar aici deloc accidental. Definirea şi interpretarea acestora îşi propune să scoată în evidenţă drama pierderii locului originar, (oglindită în literatura exilului românesc), accentuând perspectiva re-creării şi re-prezentării unor noi locuri, ca imagine a căutării şi re-găsirii (negăsirii) locului matricial. Delimitând aria de cercetare, punctând cu exactitate sfera de interes a studiului, fixăm iniţial inventarul semantic al noţiunii de *loc***,** raportată la cea de *non-loc*: negarea locului, absenţa locului urmărind aspectul teoretico-istoric al ambelor noţiuni, ca realitate specifică literaturii române a exilului.

Hotărâţi a ne asuma riscurile unei definiri eficiente a noţiunii de *non-loc*, nu putem să evităm reliefarea valenţelor semantice a celei de *loc*, apelând iniţial la *Dicţionarul explicativ*, care ne oferă o suită de sensuri, elucidându-l într-o măsură sau alta. De altfel, *loc*-ul presupune:

1. punct, porţiune determinată în spaţiu;
2. bucată de pământ rezervată pentru ceva special;
3. întindere mare de pământ, având anumite caracteristici specifice (regiune, meleag, ţinut);
4. localitate, regiune, ţară în care s-a născut cineva sau de unde îşi trage originea;
5. spaţiu ocupat de cineva sau ceva;
6. situaţie specială a unei persoane (DEX 1996: 579)

Autorii *Dicţionarului enciclopedic* lărgesc inventarul semantic al noţiunii, făcând câteva specificări: „loc (mat.) – referitor la un singur punct, [...] fără a se deplasa, neclintit” (Chihaia, Cifor 2008: 765). Noi valenţe semantice înregistrează autorii *Noului dicţionar universal al limbii române*, unde noţiunea de loc se face echivalentă cu cea de „aşezare, populaţie, târg” ajungând să plaseze în fine semnul egalităţii între *loc* şi „placentă, casa copilului” (Oprea, Pamfil 2008: 842). Din cele menţionate anterior, ajungem la ideea că locul devine nu numai un spaţiu geografic, fix, prestabilit, ci şi unul istoric, relaţional, cultivat de identitatea propriu-zisă a personalităţii care-l valorifică, devenind matricea organică a acestuia. Sociologul Cătălin Zamfir menţionează că locul şi respectiv acţiunea de localizare se explică prin „refacere, dezvoltare, amenajare a individului într-un teritoriu dat, fixând accentul pe capacitatea de integrare a acestuia, gradul de satisfacere a cerinţelor” (Zamfir, Vlăsceanu 1998: 328), urmărind, în efect, adaptarea la condiţiile unei regiuni. De aici şi natura antropologico-psihologică a termenului.

BDD-V2547 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 12:47:51 UTC)

Pe de altă parte, noţiunea de loc devine relevantă şi pentru autorii dicţionarului de simboluri. Jean Chevalier şi Alain Gheerbrant vorbesc despre existenţa unui „loc împrejmuit”[1], ca imagine a intimităţii, puterii, izvorului de forţă, descoperind în sine sacralitatea, locul sacru, omul ca spiritualitate, de altfel împrejmuirea fizicului presupune deschiderea lăuntricului.

Antiteza loc/non-loc se face evidentă în tratatul antropologului francez Marc Augé, *Non-Lieux. Introduction à une anthropologie de la surmodernité,* unde pentru prima dată atestăm existenţa noţiunii de non-loc (*non-lieux),* care, format prin compunere, relevă negarea locului, absenţa locului (spaţiul, în opinia cercetătorului, „nedefinit nici ca identitate, nici relaţional, nici istoric, o invariantă a condiţiei umane”[2]).

În cazul în care se pare că definiţia nu are sens sau e cel puţin tautologică vom încerca să facem o definire mai puţin ambiguă, de altfel, locul („lieu”) este străbătut de sens, de istorie, de creativitatea organică a oamenilor, prin urmare, non-locul („non-lieu”) este acel loc în care toate acestea lipsesc şi oamenii relaţionează într-o manieră uniformă şi mecanică cu ceilalţi şi cu obiectele din jurul lor. Problema însă nu e atât non-locul, cât non-sensul. Pentru Augé, non-sensul apare în non-loc tocmai datorită repetitivităţii, automatismului şi schematizării vieţii care duce la individualizare uniformizantă şi singurătate obsesivă.

> Comunităţile (sau cei care le conduc) ca şi indivizii ataşaţi la aceasta, trebuie să se gândească în acelaşi timp la identitate şi la relaţie, şi pentru a face acest lucru, trebuie să le simbolizeze drept componente comune de identitate (de către toate grupurile), identitatea specială (de grup sau individuală, în comparaţie cu altele), precum şi identitatea unică (individul sau grupul de indivizi, deoarece acestea nu sunt asemănătoare unul cu celălalt). Tratamentul de spaţiu este una dintre modalităţile ale acestei întreprinderi şi nu este de mirare faptul, că antropologul încearcă să efectueze inversa cursului spaţiului social, ca şi în cazul în care aceasta s-ar fi produs o dată şi pentru totdeauna. […] Ne rezervăm termenul de „loc antropologic”, care este în mod simultan un principiu de sens pentru cei care-l locuiesc şi un principiu de inteligibilitate pentru cei care-l observă[3] (Augé 1992: 68).

[1] „După o veche cronică a celţilor, cu prilejul sosirii sale în Ţară, zeul Lug a câştigat victoria în partida de şah, jucată cu regele Nuanda, şi ş-a depozitat câştigul în locul împrejmuit de Lug (Cro Logo) [...] E vorba probabil despre un ţarc de vite. Ideea de împrejmuire sacră e mai bine motivată prin cuvântul Fal – gard, zid viu, prin omonimie: suveranitate, putere, principe, ţară. Noţiunea de suveranitate nu poate fi separată de noţiunea de proprietate efectivă asupra pământului. Ţara e înţeleasă ca o imagine a lumii şi locul sfânt împrejmuit ca o imagine a întregii ţări: „În teoriile psihanalitice locul împrejmuit devine simbolul fiinţei lăuntrice [...], celula sufletului, locul sacru al vizitelor divine, [...], unde se retrage omul spiritual, pentru a se apăra de toate atacurile ce vin din afară, în această cetate constă puterea lui” (Chevalier, Gheerbrant 1995: 230).

[2] *Non-lieux* – „un espace qui ne peu se définir, ni comme identitaire, ni comme relationnel, ni comme historique, se définira comme non-lieu” (Augé 1992: 24).

[3] „Les collectivités (ou ceux qui les dirigent), comme les individus qui s’y rattachent, ont besoin simultanément de penser l’identité et la relation, et pour ce faire, de symboliser les constituants de l’identité partagée (par l’ensemble d’un groupe), de l’identité particulière (de tel groupe ou de tel individu par rapport aux autres) et de l’identité singulière (de l’individu ou du groupe d’individus en tant qu’ils ne sont pas semblables à aucun autre). Le traitement de l’espace est l’un des moyens de cette entreprise et il n’est pas étonnant que l’ethnologue soit tenté d’effectuer en sens inverse le parcours de l’espace au social, comme si celui-ci avait produit celui-là une fois pour toutes. […] Nous réservons le

BDD-V2547 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 12:47:51 UTC)

Conceptul de loc, pe care Augé îl opune celui de non-loc, trebuie să fie înţeles numai cu calificativul „antropologic", care se opune, în opinia cercetătorului Merleau-Ponty, locului geometric, în simpla sa materialitate. Merleau-Ponty utilizează noţiunea de „spaţiu" mai curând decât cea de „loc", pe care Augé o consideră a fi prea virtuală, prea abstractă, prea funcţionalistă. Locurile antropologice, în opinia cercetătorului, au cel puţin caracterul de a fi sau de a se vrea „identitare, relaţionale şi istorice" (Augé 1992: 68). De altfel, locul poartă, în principiu, semnul apartenenţei singulare a indivizilor, a lui şi a comunităţii cu care se identifică, a relaţiilor sociale organice, şi într-o modalitate suficient stabilă, în mod obişnuit aceste semne trebuie să aibă o dimensiune istorică. Marc Augé ajunge să identifice specializarea excesivă a locurilor cu non-locul, or „locuitorul unui loc antropologic trăieşte în istorie, şi nu face istorie"[4] (Augé 1992: 72).

Scriitorul din exil îşi dezvăluie identitatea printr-o raportare dublă la spaţii geografice diferite, la patria din care a fost „silit" să plece şi ţara gazdă, cea care va deveni ospitalieră pentru a-l primi. Această dublă raportare este numită de Andrei Codrescu prin doi termeni: „în afară" – care se transfigurează în „înlăuntrul" iniţial (locul de unde pleacă) – imagine mental-sentimentală creată şi înregistrată în memorie care „adaugă Căderii originale un nou sens al înstrăinării. Se pare că viaţa constă într-o varietate de modalităţi de a nu fi *acasă*. Conştiinţa este în exil faţă de biologie. Istoria este exilată din paradis" (Codrescu 1995: 60). Al doilea termen care traduce fenomenul exilului, în opinia lui Andrei Codrescu, este „înlăuntrul" – concept devenit identic cu cel de înstrăinare, dor de libertate, închisoare:

> Când am părăsit România, ideea de a fi scriitor şi aceea de a fi exilat erau sinonime. Ştiam că plecarea mă transformă într-un duşman al Statului, un exilat politic (Codrescu 1995: 45).

Observăm o răsturnare atât a sensului, cât şi a valorilor conceptelor menţionate anterior, întrucât „în afară" se transfigurează în lăuntricul, interiorul, imaginea şi în sfârşit memoria scriitorului, iar „înlăuntrul" capătă o nuanţă de claustrare care caută ieşire, libertate, nu numai de a Fi, dar şi de a scrie.

De altfel, pentru Paul Goma, exilul devine echivalent cu destinul, sub semnul acestuia stau mutările lui din Basarabia în România, şi din România în Franţa. Schimbarea locului geografic, al spaţiului, în opinia lui Merleau-Ponty, nu-l privează pe scriitor de capacitatea de re-prezentare, care datorită memoriei devine „singura mângâiere, înainte de plecare încolo, dincolo, unde nu-i nici durere, nici încremenire" (Goma 1990: 9). Memoria, menţionează Ligia Pamfilie,

> devine o înstrăinare, nu falsă, dar tot înstrăinare, o distanţare de la realitatea imediată, un filtru, […] care, pentru Goma presupune o întoarcere de la un mod de viaţă, de la o religie, la altceva" (Pamfilie 2005: 55),

la căutarea locului său matricial, devenit edenic odată cu naşterea sa:

terme de "lieu anthropologique" à cette construction concrète et symbolique de l'espace […] le lieu, le lieu anthropologique, est simultanément principe de sens pour ceux qui l'habitent et principe d'intelligibilité pour celui qui l'observe" (Augé 1992: 68).

[4] „l'habitant du lieu anthropologique vit dans l'histoire, il ne fait pas d'histoire" (Augé 1992: 72).

BDD-V2547 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 12:47:51 UTC)

> Pe mine mama nu m-a trimis în lume: m-a adus pe lume; nu m-a expulzat, m-a condus, de mână. Iar atunci când a plecat, când s-a retras, când a reintrat, ea, definitiv în mama ei, pe când își desprindea o mână de o mână a mea, cu cealaltă mână îmi punea, în cealaltă mână a mea, mâna fiului meu, Filip (Goma 1990: 6).

Revenind la firul principal, insistăm a pune sub microscopul analitic consensul cultural revelat de posibilitatea/imposibilitatea integrării exilatului în cultura şi tradiţiile ţării gazdă, precum şi modalităţile de re-prezentare a non-locului în confesiunile lui Paul Goma, *Jurnal pe sărite*, publicat la Editura Nemira în 1997.

Conştiinţa naratorului despre existenţa unui loc matricial, personalizat, este destul de evidentă: „am şi eu un loc pe lumea asta strâmtă" (Goma 1997: 7), revenirea, însă, la el, niciodată nu se face în mod direct, re-prezentările devenind nu doar o simplă copie a realităţii anterioare ci o imagine reconstituită din re-memorări, vise, defulări ale stărilor de spirit, descoperind, în fine, lipsa totală a acestuia, şi crearea non-locului (negarea locului): „n-am casă, n-am masă, […] am zis tot, nu mai am eu ţară […] am să rămân pe veci un tradus. Adică un venetic oriunde, începând cu România" (Goma 1997: 23). Marc Augé menţionează că identificarea şi interpretarea non-locurilor este determinată de excesul de *timp*, *spaţiu* şi *individualitate*, care, respectiv, se caracterizează prin accelerarea excesivă a timpului, restricţia spaţiului şi o mare individualizare a referenţei. Modificarea receptării timpului la Goma se realizează prin însăşi latura formală a *Jurnalului pe sărite*, „întinzând goluri de ani între februarie 1978 şi iunie 1993, între sfârşitul lunii iunie şi începutul lunii iulie 1989" (Goma 1997: 2), accelerarea timpului provoacă discrepanţe între starea obişnuită de spirit a naratorului şi cea reală, determinate nu numai de schimbarea spaţiului geografic, dar şi de modificarea celui cultural, *tradiţional*: „Apoi, de când am venit în Franţa, (acum a doua oară), am băgat de seamă: alcoolul, chiar un pahar cu bere, îmi agită şi mai şi somnul agitat" (Goma 1997: 4). Imaginea non-locului este surprinsă ca spectacol a sinelui însuşi în rol de spectator, introdus în cadrul peisajului vizualizat, de altfel naratorul personalizează referinţa, aducând-o la imaginea mental-sentimentală a locului originar, atât de cunoscut:

> Hală modernă, oribilă (seamănă cu circul din București). De la mașină până la ușa…circului, peste o sută de metri. I-am străbătut, păziți, acoperiți, protejați (cu corpu-le!) de vreo cincisprezece găligani (dacă n-ar fi fost în civil francez, ai fi băgat mâna în foc că-s civili țigani, de-ai noștri în bobor, milițieni). Spun, ca să înțeleagă: haidamacii erau „de-ai noștri", ne apărau nu doar la figurat – de „de-ai lor" care, de-o parte și de alta a aleii, strigau la noi, ne tratau de „fasciști", de „trădători", de agenți ai capitalismului (Goma 1997: 8).

În studiul antropologic al lui Marc Augé identificăm ideea că non-locul corespunde la două realităţi complementare, dar distincte: spaţiile construite în raport cu unele finitudini şi raporturile susţinute între indivizi în spaţiu. De altfel, realitatea primă, apare în *Jurnalul pe sărite* odată cu rememorarea zilei de 9 februarie 1978, întregind imaginea casei de la ţară a lui Ionesco, întrucât „afară de frumuseţea locului şi locuitorilor, care mi-au oferit locul lui [...], mai e şi faptul că aici trecusem dintr-o dată pragul psihologic, care mă împiedica să-mi dau drumul să scriu" (Goma 1997: 7), ulterior prin procesul de modificare a semnificaţiei locului

BDD-V2547 © 2013 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 12:47:51 UTC)

în memorie: „De România nu mi-e (deocamdată) dor, decât atunci când dau cu ochii de semințe de flori; atunci când mă gândesc la Breaza. La florile plantele puse de noi, îngrijite de noi" (Goma 1997: 5), ca rezultat al re-gândirii şi re-creării acestuia. Cea de-a doua realitate, care determină non-locul, posibilitatea/ imposibilitatea de a întreține raporturi interindividuale în spațiu, la Paul Goma se reliefează grație re-memorării situațiilor dialogate cu prietenii săi:

> Mazilescu nu m-a atacat față de alții, dar nici nu a mers vreodată, fie şi jumătate de pas, alături de mine. [...] Evident, Ana a fost de altă părere: că totuşi Virgil a fost „cel mai fidel prieten al nostru". La care eu îi răspund că nu înțeleg ce fel de fidelitate este asta − şi față de ce? De cine? Ce fel de fidelitate când prietenul meu nu împărtăşeşte opțiunile mele? (Goma 1997: 5).

> Goma nu s-a consultat cu Țepeneag când a cerut azil! [...] Însă dacă a mă consulta cu el înseamnă, în ochii lui, să-i cer voie, să-i solicit o autorizație – asta nu, n-am făcut, nu i-am cerut voie, nu ştiam că aşa impune legea lui; şi, de-aş fi ştiut, n-aş fi respectat-o [...] Se vede că nu am noroc eu cu prietenii literați din România... Dar cu cei din exil? (Goma 1997: 15).

Alexandru Laszlo, traduce această producere individuală a sensului condiției lui Goma ca „exilul din exil" (Laszlo 2003: 22), fiind considerat o „vinitură", „un venetic, cum menționează însuşi naratorul Jurnalului, un tradus [...] oriunde începând cu România" (Goma 1997: 23), demascând acel „în afară", care se va reflecta ca o defulare prin scriere, scrierea fiind singura posibilitate de reconstituire psihologică a locului originar, devenind şi aceasta o problemă în lipsa spațiului geografic matern, dar şi a celui sentimental:

> Din ce în ce mai nesigur pe carte. Nu merge. Nu iese nimic. Poate că nu văd limpede, prea scufundat fiind în materie [...] am schimbat stilourile, am schimbat cernelurile – tot nu merge. Nu merge. Nu merge. *Rien ne va plus* (Goma 1997: 31).

Izolarea lingvistică îl privează de calm, de timp de scris, de viață, rămânând cu senzația pierderii timpului, cu conştiința că scrie „numai în vederea traducerii" (Goma 1997: 35), revendicarea locului nativ realizându-se prin apelul la regionalisme intraductibile: „Alain, traducătorul, [...] îmi cere să elimin cuvântul *boanghenă*" (Goma 1997: 114). De altfel, apogeul furnizării *non-loc*-ului căruia îi circumscrie trăirea nostalgică a locului autentic devine dorința de creare a unei librării româneşti: „Vom avea în sfârşit, un loc sub soarele Parisului, cu cărțile nostre... romane..." (Goma 1997: 76), păstrând aerul, tradițiile patriei: „În legătură cu partea plastică: în preajma Paştelor, o expoziție de ouă zugrăvite – tradițional" (Goma 1997: 80).

Căutarea locului originar la Goma devine posibilă grație rememorării, visului, prin intermediul cărora el reface imaginea casei părinteşti:

> Părinții mei se aflau în casa noastră (din vis), ajunsă ruină, nu mai avea acoperiş, trebuiau să plece de-acolo. Şi ploua cumplit (afară, dar... nu prin locul acoperişului); asta făcea tristețea, disperarea: perspectiva ploii de „afară" (Goma 1997: 27).

BDD-V2547 © 2013 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 12:47:51 UTC)

Imaginea ruinelor suscită revelarea dramei pierderii locului natal, străbătut de sens, istorie, creativitate organică, creând non-locuri, unde nu se simte „deloc acasă [...] izolat de lume" (Goma 1997: 230), casa e o ruină, „ţara e o ruină" (Goma 1997: 241), oglindind imposibilitatea de adaptare nu numai în patria adoptivă, dar şi în cea nativă: „cei din România au constatat [...] că eu vin din altă lume, cu alte obiceiuri, cu altă manieră de a scrie" (Goma 1997: 275) vehiculând principiul alterităţii.

Concluzii

Perioada postbelică deveni un furnizor continuu al destinelor literaturii româneşti, care a vehiculat cele mai controversate fenomene. Literatura exilului românesc din secolul al XX-lea i-a asigurat un loc special lui Paul Goma. Cercetând conceptul de *non-loc*, şi interpretându-l din punct de vedere antropologic, am identificat faptul că acesta, plecând de la noţiunea de spaţiu, (rezumându-l pe cel de călătorie), cum îl specifică Marc Augé (în cazul nostru pe cel din exil), în viziunea lui Goma devine o re-prezentare a raportului fictiv dintre imaginea iluzorie a locului matricial şi locul geografic propriu-zis. Pierderea, căutarea şi imposibilitatea găsirii propriului punct determinat în spaţiu (nu atât geografic, cât mental-sentimental şi cultural) oscilează în *Jurnal pe sărite* ca o parabolă. Modalitatea de creare a unui „alt" loc devine posibilă doar graţie rememorării şi reconstruirii (ca arhitect) a locului originar, ca întoarcere într-un sine creat. Rodul imaginaţiei, a unei defulări prin intermediul visului, devine revenirea la ruinele casei părinteşti. Recunoaşterea psihologică a „înlăuntrului" este imposibilă, întrucât aceasta nu este o consecinţă a îndepărtării geografice ci a celei mentale, întruchipând „arhetipul exilatului" ca imagine a figurii literare a lui Paul Goma.

Bibliografie

Astalos 2003: George Astalos, *Exil*, Bucureşti, Editura Casa Radio.

Augé 1992: Marc Augé, *Introduction à une anthropologie de la surmodernité*, Paris, Seuil.

Bantoş 2004: Ana Bantoş, *Paul Goma-realitatea ca document*, în „Limba română: revistă de ştiinţă şi cultură filologică", nr. 12, p. 14–20.

Behring 2001: Eva Behring, *Scriitori români din exil. 1945–1989*, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române.

Chevalier, Gheerbrant 1995: Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicţionar de simboluri*, vol. 2, Bucureşti, Editura Artemis.

Chihaia, Cifor et alii 2008: Lăcrămioara Chihaia, Lucia Cifor, Alina Ciobanu, *Dicţionar enciclopedic*, ediţia a VI-a, Chişinău, Editura Cartier.

Cimpoi 1997: Mihai Cimpoi, *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*, Chişinău, Editura ARC.

Codrescu 1995: Andrei Codrescu, *Dispariţia lui „Afară". Un manifest al evadării*, traducere din limba engleză de Ruxandra Vasilescu, prefaţă de Ioan Petru Culianu, Bucureşti, Editura Univers.

Damian 2003: S. Damian, *Viaţa literară din scrisori*, în „Contemporanul: revistă naţională de cultură politică şi ştiinţă", V, nr. 6, p. 19.

Goma 1990a: Paul Goma, *Din Calidor*, Bucureşti, Editura Albatros.

Goma 1990b: Paul Goma, *Patimile după Piteşti*, Bucureşti, Editura Cartea Românească.

Goma 1997: Paul Goma, *Jurnal pe sărite*, Bucureşti, Editura Nemira.

Laszlo 2003: Alexandru Laszlo, *Paul Goma – 25 ani de exil?*, în „Timpul: revistă de

BDD-V2547 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 12:47:51 UTC)

cultură", V, nr. 2 (50), p. 22–23.
Oprea, Pamfil et al. 2008: Ioan Oprea, Carmen-Gabriela Pamfil, Rodica Radu, Victoria Zăstroiu, *Noul dicţionar universal al limbii române*, ediţia a III-a, Bucureşti–Chişinău, Editura Litera Internaţional.
Pamfilie 2003: Ligia Pamfilie, *Introducere în proza lui Goma sau dezvăluirea prin demascare*, în „Vatra: revistă lunară de cultură", V, nr. 6–7, p. 109–111.
Pamfilie 2005: Ligia Pamfilie, *Proza lui Paul Goma, între Depoziţie şi Fantasmare*, în „Viaţa românească", Piaţa Presei Libere, Bucureşti, nr. 1–2, p. 47.
Surdu 1994: Mihai Surdu, *„Rămân la Basarabia mea pe hârtie" – Scriitor de origine Basarabeană*, în „Sud-Est. Artă, Cultură, Civilizaţie", V, nr. 3, p. 35–41.
Ulici 1994: Laurenţiu Ulici, *Avatarii lui Ovidiu. Observaţii statistice despre exilul literar românesc*, în „Luceafărul", V, nr. 5.
Zamfir, Vlăsceanu 1998: Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu., *Dicţionar de sociologie*, Bucureşti, Editura Babel.

Non-place or Memory of Original Place in *Jurnal pe sărite* by Paul Goma

The article with the title *Non-place or memory of original place in **Jurnal pe sărite** by Paul Goma* is an attempt to show the tragedy of losing the original place in the Romanian literature of exile and to emphasize the process of recreation and presentation of a new place as an image of search and finding/non finding of a native place.

The area of investigation is connected with the semantic field of the notion *place* and its opposition *non-place*, so as the negation of the place, the lack of place (space, that in the opinion of Marc Augé „cannot determine itself as identical, relational, historical, that is determined as non-space") studies the theoretic-historical aspect of both notions, that are typical of Romanian literature of exile.

The study of the exile has the cultural connotation and puts in the foreground both the possibility/ impossibility of the immigrant to integrate into the culture and traditions of the guest-land (in the case of Paul Goma). This article leans on the definition of the non-place made by Marc Augé in his anthropological treatise *Non-lieux. Introduction à une anthropologie de la surmodernité* where the non-place („non-lieux") is "the place full of sense, history, organic creativity, where the people act with the others in informal and mechanic manner".

The interpretation of the concepts place/ non-place and the exile increases the drama of losing the native place in *Jurnal pe sărite* by Paul Goma or the modality of the recreation of "another" place as an image, a mental-sensual construct, while the finding of the personal identity or the arrangement of the non-place influenced by the nostalgic emotions is doubtful.

BDD-V2547 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 12:47:51 UTC)